CONCEPT NOTE

เวทีร่วมออกแบบประเทศไทย: Blueprint ระบบนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วม

ประเด็นการพัฒนานโยบายสาธารณะ: บทบาทภาคประชาสังคมในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา

"จากประสบการณ์จริง สู่การค้นหาคอขวด และร่วมออกแบบทางไปข้างหน้า"

วัน เวลา และสถานที่	รายละเอียด
วัน	๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๙
เวลา	๑๓.๐๐–๑๖.๐๐ น. (๓ ชั่วโมง)
สถานที่	ห้อง Sapphire ๒๐๖ อาคารอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี จ.นนทบุรี
ผู้เข้าร่วม	Onsite ประมาณ ๓๐–๕๐ คน และผู้เข้าร่วมออนไลน์ตามความเหมาะสม

๑. ที่มาและความสำคัญ

บริบทนโยบายและการเปลี่ยนผ่านสู่รัฐบาลเปิด (Open Government) ภายใต้สภาวะการณ์ที่รัฐบาลไทยกำลังก้าวสู่การเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญ คำแถลงนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งสู่ **"รัฐบาลระบบเปิด" (Open Government)** และการยึดถือแนวคิด **"ประชาชนเป็นศูนย์กลาง" (People-Centric)** ไม่ได้เป็นเพียงถ้อยแถลงทางการเมือง แต่คือ **"คำมั่นสัญญาเชิงนโยบาย" (Policy Statement)** ที่มีสถานะเป็นกฎหมายและเป็นเข็มทิศหลักในการปฏิรูปธรรมาภิบาล ยุทธศาสตณ์นี้เชื่อมโยงโดยตรงกับเป้าหมายการเข้าเป็นสมาชิก OECD ซึ่งกำหนดให้ "ความร่วมมือกับภาคประชาสังคม" (Civil Society Partnership) เป็นเงื่อนไขบังคับในการยกระดับมาตรฐานรัฐประศาสนศาสตร์สากล โดยปัจจัจบันรัฐบาลได้กำหนดให้มี แผนปฏิบัติการระดับชาติ (National Action Plan: NAP) และจัดตั้ง ๔ คณะอนุกรรมการเพื่อขับเคลื่อนเรื่องนี้ โดยมีคณะอนุกรรมการด้านการมีส่วนร่วมและกฎหมาย ซึ่งมีคุณวีรศักดิ์ โควสุรัตน์ เป็นประธาน ทำหน้าที่เป็นกลไกหลัก

แนวทางการทำงานและการบริหารงานภาครัฐ ที่นำความต้องการ สิทธิ ปัญหา และประสบการณ์จริงของประชาชนมาเป็นเป้าหมายหลักในการออกแบบนโยบาย กฎหมาย และบริการสาธารณะ รวมถึง **SDGs เป้าหมายที่ ๑๗** ซึ่งยืนยันการทำงานแบบหุ้นส่วนและการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วน; **มติสมัชชาอนามัยโลก WHA๗๗.๒** ที่รับรองการมีส่วนร่วมทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ ครอบคลุม และมีความหมายในระบบสุขภาพ; **มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๘ มติ ๑๘.๕** ที่สนับสนุนพื้นที่กลางหลายภาคส่วนสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับพื้นที่; ตลอดจน**ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี**ว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม พ.ศ. ๒๕๕๘ และ**แนวคิดรัฐบาลเปิด** ซึ่งเป็นฐานสำหรับการรับรองบทบาท การสนับสนุนทรัพยากร การเปิดข้อมูล และการติดตามความรับผิดรับชอบ

ในเวทีปรึกษาหารือสาธารณะ “ร่วมออกแบบประเทศไทย : Blueprint ระบบนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๙ จึงไม่ใช่เพียงการประชุมรับฟังความเห็นทั่วไป แต่คือ “กลไกการรับฟังเชิงยุทธศาสตร์” ตามกฎหมาย พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติฯ ที่ใช้หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) ในการให้คำเสนอแนะต่อนโยบายสาธารณะสู่คณะรัฐมนตรี (ครม.) เพื่อสร้างความเชื่อมั่น (Trust) ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของระบบนิเวศการบริหารราชการแผ่นดินยุคใหม่

๒. วัตถุประสงค์

เพื่อเปิดเวทีรับฟังข้อเสนอแนะต่อแนวทางการยกระดับภาคประชาสังคมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาและปลดล็อกคอขวดสู่รัฐบาลเปิด

เวทีนี้ชวนเรามองอะไร

เวทีนี้จะไม่เริ่มนิยามว่า “หุ้นส่วนการพัฒนาที่ดีควรเป็นอย่างไร” แต่จะเริ่มจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง กล่าวคือ การทำงานที่ภาครัฐและภาคประชาสังคมเคยร่วมกันทำ แล้วชวนกันย้อนมองว่า

- อะไรทำให้ความร่วมมือเดินหน้าและเกิดผลจริง
- อะไรคือข้อจำกัดหรือ “คอขวด” ที่ทำให้ความร่วมมือสะดุด
- คอขวดเหล่านั้นเกิดจากคน ความสัมพันธ์ อำนาจ กติกา กลไก ทรัพยากร หรือความต่อเนื่อง

มีสิ่งใดที่ควรรักษา สิ่งใดควรเปลี่ยน และเรื่องใดควรร่วมกันทดลองหรือขยับต่อ

๓. แนวคิดหลัก: จาก Participation สู่ Partnership

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีได้หลายระดับ ตั้งแต่การรับฟังความคิดเห็นไปจนถึงการร่วมดำเนินงาน เวทีนี้ใช้กรอบการยกระดับการมีส่วนร่วม ๔ ระดับเป็นกรอบคิดเพื่อชวนเห็นว่า “หุ้นส่วนการพัฒนา” ต้องก้าวไปไกลกว่าการรับฟังเพียงอย่างเดียว

ระดับ	ความหมายโดยย่อ
๑. รับฟังความเห็น (Listening)	เปิดรับข้อมูล ความคิดเห็น และประสบการณ์ของประชาชนอย่างกว้างและมีคุณภาพ
๒. ร่วมปรึกษา/วางแผน (Consulting/Planning)	เปิดให้ร่วมคิดและออกแบบตั้งแต่ระยะเริ่มต้นของการพัฒนานโยบาย
๓. ร่วมตัดสินใจ (Co-decision)	มีสิทธิ มีเสียง และมีบทบาทในการตัดสินใจในระดับนโยบายอย่างเป็นทางการ
๔. ร่วมดำเนินงาน (Co-implementation/Delivery)	ใช้ศักยภาพของภาคสังคมร่วมจัดบริการหรือขับเคลื่อนนโยบายให้เกิดผลจริง

อย่างไรก็ตาม การขยับจาก **Participation** ไปสู่ **Partnership** ไม่ได้หมายความว่าภาคประชาสังคมต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของรัฐ ตรงกันข้าม ความเป็นหุ้นส่วนที่มีความหมายต้องสามารถรักษาอัตลักษณ์ ความเป็นอิสระ และบทบาทในการตั้งคำถามหรือท้าทายระบบของภาคประชาสังคม ขณะเดียวกันก็สามารถทำงานร่วมกับภาครัฐบนเป้าหมายร่วมได้

ดังนั้น เวทีนี้จะมองความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคประชาสังคม ชุมชน ภาควิชาการ ภาคธุรกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะ “ระบบนิเวศของหุ้นส่วน” มากกว่าการมองเพียงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนสองฝ่าย

๔. จากเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ สู่ Blueprint ระดับชาติ

สิ่งที่เกิดขึ้นในเวทีนี้จะไม่จบลงพร้อมการปิดห้อง แต่จะถูกนำไปสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลและบทเรียนจากกระบวนการพัฒนาประเด็น “บทบาทภาคประชาสังคมในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา” เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอที่สามารถนำไปใช้ต่อในระดับระบบ

ตามแนวคิดในเอกสาร Concept Paper ผลลัพธ์จากเวทีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๙ จะถูกรวบรวมเป็น “ข้อเสนอเชิงนโยบาย” (Policy Recommendation) และพัฒนาต่อเป็น “Blueprint ระบบนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วม” เพื่อเสนอผ่านกลไกที่เกี่ยวข้อง

ระยะ	การดำเนินงานที่คาดหวัง
หลังเวที / พฤศจิกายน ๒๕๖๙	สรุปข้อค้นพบจากเวที โดยเฉพาะปัจจัยความสำเร็จ คอขวด และประเด็นที่ควรร่วมกันขยับต่อ
ระยะพัฒนาข้อเสนอ	นำข้อค้นพบมาวิเคราะห์เพิ่มเติม เชื่อมกับข้อมูลและบทเรียนจากพื้นที่และประเด็นอื่น เพื่อพัฒนา Policy Recommendation
ภายในปี ๒๕๗๐	พัฒนา “Blueprint ระบบนิเวศหุ้นส่วนภาคประชาสังคม” ให้เป็นกรอบแนวปฏิบัติระดับชาติ (National Guidelines) ตามแนวคิดที่เสนอไว้

เป้าหมายในระยะยาว คือ การสนับสนุนให้ระบบนโยบายไทยขยับจากการมีส่วนร่วมในฐานะ “การรับฟัง” ไปสู่ความสัมพันธ์แบบ “ผู้บริหารจัดการร่วม” (**Co-management)** ที่ภาครัฐและภาคประชาสังคมสามารถใช้จุดแข็งของแต่ละฝ่ายร่วมกัน โดยยังคงบทบาท ความรับผิดชอบ และความเป็นอิสระของแต่ละภาคส่วน

๕. สิ่งที่เราอยากชวนทุกคนทำในเวทีนี้

เวทีนี้ไม่ได้ต้องการคำตอบที่สมบูรณ์แบบ แต่ต้องการ “ความจริงจากการปฏิบัติ” เพื่อให้เราออกแบบระบบจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

- นำประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาแบ่งปัน ทั้งด้านที่สำเร็จและด้านที่ยังติดขัด
- ช่วยกันมองให้เห็นคอขวดที่ไม่ได้เกิดจากบุคคลเพียงคนเดียว แต่เชื่อมโยงกับระบบ
- ตั้งคำถามต่อสิ่งที่เราคุ้นเคย และเปิดพื้นที่ให้เห็นมุมมองที่แตกต่าง
- ช่วยกันระบุสิ่งที่ควรรักษา สิ่งที่ควรเปลี่ยน และสิ่งที่ควรทดลองทำต่อ
- ฝากข้อค้นพบและบทเรียนไว้เป็นฐานสำหรับการพัฒนาข้อเสนอในระยะต่อไป

รูปแบบการสนทนา: ประสบการณ์จริงเป็นจุดตั้งต้น

กระบวนการออกแบบให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้จาก “คนต้นเรื่อง” ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานร่วมกันจริง ก่อนใช้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตีความและเชื่อมโยงไปสู่ภาพเชิงระบบ จากนั้นจึงเปิดการสนทนาร่วมทั้งห้องเพื่อค้นหาคอขวดและกำหนดทิศทางที่ควรขยับต่อ

เพื่อให้สอดคล้องกับเวลาของเวที ๒ ชั่วโมง กระบวนการ ๓ ชั่วโมงในเอกสารออกแบบฉบับเต็มจะถูกย่อให้เหลือ ๕ ช่วงสำคัญ โดยยังรักษาแก่นของกระบวนการไว้

ช่วง	เวลา	สิ่งที่จะเกิดขึ้น	ผลที่ต้องการ
๑. เปิดวงและตั้งโจทย์ร่วมกัน	๑๐ นาที	ทำความเข้าใจโจทย์สำคัญและเป้าหมายของการพูดคุยร่วมกัน	เห็นภาพเดียวกันว่า **วันนี้เราจะมาร่วมกันหาคำตอบเรื่องอะไร**
๒. เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	๓๐ นาที	ฟังประสบการณ์จริงจากผู้เข้าร่วม ๒–๓ คน โดยใช้คำถามชุดเดียวกัน	เห็น **เงื่อนไขที่ทำให้เกิดความสำเร็จ** รวมถึง **อุปสรรคและความท้าทายที่พบ**
๓. ชวนกันมองให้ลึกและค้นหาประเด็นสำคัญ	๔๐ นาที	ผู้เชี่ยวชาญช่วยชวนคิดและเชื่อมโยงจากประสบการณ์ ก่อนเปิดพื้นที่ให้ทุกคนร่วมแลกเปลี่ยน	เห็น **ประเด็นสำคัญที่ควรร่วมกันแก้ไข** และความเชื่อมโยงของปัญหาในภาพรวม
๔. ร่วมกันกำหนดทางเลือกและทิศทาง	๒๕ นาที	ชวนทุกคนร่วมสะท้อนสิ่งที่ค้นพบและช่วยกันกำหนดว่า **อะไรควรรักษา อะไรควรเปลี่ยน และอะไรควรทำต่อ**	ได้ **ทิศทางร่วมกัน ๓–๕ ประเด็นสำคัญ** ที่สามารถนำไปสู่การดำเนินงานต่อ
๕. สรุปและก้าวต่อไป	๑๕ นาที	สรุปสิ่งที่ค้นพบจากการพูดคุย และชวนมองไปข้างหน้าว่าเราจะนำไปใช้ต่ออย่างไร	เห็น **ข้อค้นพบสำคัญและแนวทางที่จะนำไปขับเคลื่อนต่อ**

“เราไม่ได้มาที่นี่เพื่อบอกว่าหุ้นส่วนการพัฒนาที่ดีควรเป็นอย่างไร แต่เราจะเริ่มจากสิ่งที่เคยเกิดขึ้นจริง แล้วช่วยกันค้นหาว่า อะไรทำให้ความร่วมมือเดินหน้า อะไรทำให้ติดขัด และเราจะเปลี่ยนระบบอย่างไร เพื่อให้สิ่งที่ดีเกิดขึ้นได้มากขึ้น”

เวทีนี้จึงเป็นพื้นที่สำหรับการเรียนรู้ร่วมกันจากสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพื่อช่วยกันมองเห็นทั้งศักยภาพและข้อจำกัดของระบบ และร่วมกันวางทิศทางสำหรับการพัฒนา Partnership ที่มีความหมายมากขึ้น